

Danmark i Sydafrika

Fra sanktioner over udviklingssamarbejde til eksportfokus – from Aid to Trade. Danmarks forhold til Sydafrika har ændret sig drastisk over de sidste 50 år: fra kølige relationer og sanktioner under apartheid-regimet, inklusiv politisk motiveret lukning af dansk repræsentation, over stærk politisk og finansiel støtte til African National Congress (ANC), senere genåbning af ambassaden og stort DANIDA-bistandssamarbejde over godt et årti til en ny form for samarbejde i dag, som er baseret på Eksportrådsydelse, voksende samhandel og politisk samarbejde. At understøtte en sådan udvikling kræver sine turn-arounds for en ambassade.

AF DANMARKS AMBASSADØR I SYDAFRIKA, RENÉ DINESEN

Den danske støtte til ANC og de øvrige demokratiske kræfter, der bekæmpede apartheid-regimet, strækker sig næsten 50 år tilbage til den såkaldte apartheid-bevilling, der formelt kom på finansloven i 1965 og udgjorde 975 millioner kroner i perioden indtil 1994. Bevillingen gik især til sundheds- og uddannelsesarbejde i flygtningelejre, stipendier for studerende samt retshjælp og bistand til politiske fanger og deres pårørende – et dansk program, som bl.a. Sydafrikas nuværende vicepræsident Cyril Ramaphosa var en del af.

Efter anden verdenskrig var Danmark repræsenteret i Sydafrika gennem et gesandtskab i Pretoria. Dette blev lukket som reaktion på Sharpeville-massakren i 1960 og blev formelt nedlagt i 1965, hvorefter Danmark var repræsenteret ved et generalkonsulat i Johannesburg. I 1985 blev også generalkonsulatet nedlagt af politiske grunde og Danmark overgik til repræsentation alene gennem honorære konsulter og havde dermed ingen udsendte medarbejdere i landet. I 1986 blev Danmark det første land, der vedtog og gennemførte ensidige handelssanktioner mod Sydafrika.

Den danske linje under apartheid nød bred folkelig forankring, hvilket bl.a. kom til udtryk ved forbrugerboycot af Shell og andre virksomheder, som dengang fortsat handlede med apartheidregimet. Mange fik deres politiske vækkelse i forbindelse med kampen mod apartheid. Både Barack Obama og Helle Thorning-Schmidt peger på kampen mod apartheid – personificeret i Nelson Mandela – som inspiration til at gå ind i politik.

Danmark var i 1990, hvor løsladelsen af Mandela varslede håb om demokratisering, først med at (gen-)åbne en ambassade i Sydafrika. Dette indvarslede samtidig starten på omfattende bilateral overgangsbistand, som siden 1995 har udgjort ca. 2,5 mia. kr. Fokus i udviklingssamarbejdet var at styrke regeringsførelse, menneskerettigheder, miljø, HIV/

AIDS-bekæmpelse og uddannelse. Bistanden har taget mange former over årene og inkluderer også dansk teknisk assistance under udarbejdelsen af landets forfatning fra 1996, som fra alle sider til stadighed fremhæves som et lysende eksempel på en transitions- og forsoningsgrundlov og et af de instrumenter, der fortsat bidrager til at fastholde Sydafrikas demokratiske kurs.

Siden 2007 har det danske udviklingsengagement imidlertid været under udfasning og nærmer sig nu sin afslutning. Dette sker i lyset af den økonomiske udvikling i Sydafrika, der nu kategoriseres som mellemindkomstland. I 2007 nåede man til enighed med den sydafrikanske regering om en udfasningsplan, som skulle sikre bæredygtighed i udfasningen. Således blev Danida-støtten gradvist skaleret ned med henblik på at undgå 'skrænten' – et pludseligt stop for bistand, som potentielt kunne have trukket tæppet væk under meget af bistandsarbejdet, der var iværksat, og de resultater, der allerede var opnået – eller var på vej til at blive opnået.

Nye moderne samarbejdsformer

Bistandsengagementet er siden blevet afløst af helt andre samarbejdsformer, herunder styrkede kommercielle og politiske relationer. Således har de historiske bånd mellem Danmark og Sydafrika været medvirkende til at bane vejen for samarbejde på områder af fælles interesse, herunder særligt ift. den grønne dagsorden og klimaudfordringerne. Et område hvor Sydafrika har ambitioner og Danmark og danske virksomheder har spidskompetencer.

Flagskibet i det moderne dansk-sydafrikanske samarbejde er det bilaterale energiprogram, som med 40 mio. kr. fra klimapuljen er sat i verden for at reducere drivhusgasudledningerne ved at øge andelen af vedvarende energi (primært vind) i det sydafrikanske energimix. En del af samarbejdet handler bl.a. om etablering og udbygning af et verdensklasse vindatlas – DTU, Risø og University of Cape Town er drivkræfterne. Atlasset kortlægger, hvor og hvornår vinden blæser.

» Den danske linje under apartheid nød bred folkelig forankring, hvilket bl.a. kom til udtryk ved forbrugerboycot af Shell ...

» ... myndig- hedssamarbejdet er netop et kerne- element i det økonomiske diplomati.

Som et offentligt gode bidrager vindatlasset til at fremme investeringsperspektiverne i den sydafrikanske vindsektor. Det gavner også konkurrencedygtige danske virksomheder.

Bl.a. takket være dette program er Sydafrika gået fra ingen vindmøller til at være et vindforegangsland på den sydlige halvkugle. Samarbejdet har skabt et tæt og fortroligt forhold mellem Klima- og Energiministeriet / Energi-styrelsen, ambassaden og det sydafrikanske energiministerium. Vi arbejder tæt sammen om at bistå med at få det lovmæssige rammeværk på plads i Sydafrika, få overført viden og erfaringer vedrørende udfordringerne med at få vedvarende energi på transmissionsnettet og endelig har vi et tæt samarbejde om at fremme energieffektiviseringer.

Sydafrika – et vækstmarked for Danmark

I 2012, samme år som energiprogrammets anden fase blev sat i søen, lancerede den danske regering en målrettet vækstmarkedsstrategi for Sydafrika. Sydafrika er ét ud af ti vækstmarkeder, hvor regeringen i særlig grad ønsker at prioritere indsatsen for at øge samhandlen. Formålet med strategien er at understøtte regeringens målsætning om at styrke Danmarks placering på vækstmarkederne og bidrage til vækst og beskæftigelse i Danmark.

Sydafrika var allerede klart det største eksportmarked for Danmark i Afrika, og det er målet at øge vareeksporten til Sydafrika over de kommende fem år med 50%. Alene i 2013 vurderes det, at vi havde en stigning i den danske vareeksport på 30% – uanset at Sydafrikas vækst i 2013 var på kun ca. 1%. Sydafrika planlægger de kommende år omfattende investeringer på områder, hvor danske virksomheder har styrkepositioner. Der er særligt potentiale inden for sektorer som vedvarende energi og energieffektivitet, vand, landbrug og fødevarer, infrastruktur, affaldshåndtering, sundhed og biotek.

Fra bistand til handel og nye krav til den danske ambassade

Denne udvikling i Danmarks forhold til Sydafrika fra bistand til handel – eller i daglig tale *from aid to trade* – illustreres godt af bemandingen på den danske ambassade i Pretoria. Vi har måttet lave nogle regulære turnarounds: For ti år siden arbejdede halvdelen af ambassadens ca. 20 medarbejdere med udviklingsbistand. I dag består halvdelen af ambassadens personale af professionelle lokalt ansatte handelsmedarbejdere. Også borgerserviceafdelingen er vokset med det øgede

kommercielle engagement. Der er nu tre konsulære fuldtidsmedarbejdere, der servicerer erhvervsrejsende og turister bl.a. tilbyder en såkaldt *Red Carpet* ordning, hvormed medarbejdere fra tilmeldte virksomheder kan få udstedt visum i løbet af højst tre dage – frem for tidligere op til 14 dage. En sådan forbedring var ganske enkelt den mest efterspurgte, da vi i 2012 undersøgte, hvad vi kunne gøre bedre for virksomhederne på den korte bane.

Vi forsøger ikke at konkurrere med *Financial Times* og *The Economist* i den løbende dækning af udviklingen i Sydafrika. Vi fokuserer på, hvor vi som ambassade har komparative fordele og kan gøre en konkret forskel for danske interesser. Derfor er borgerservice og eksport- og investeringsfremme i dag vores vigtigste opgaver. Hertil kommer selvsagt betjeningen af kongehus, Folketing og regering – som alle viser stor interesse for Sydafrika og derfor ofte aflægger besøg, der bidrager til at fremme danske interesser. Hver gang vi har sådanne besøg indtænker vi konsekvent, hvordan de kan bidrage til at skabe værdi for dansk erhvervsliv.

Omstilling *from aid to trade* har således medført nye krav til ambassadens personalesammensætning. Det har dog vist sig, at kompetencerne blandt en del af de bistanndsskolede medarbejdere med en let udviklingsindsats ofte kommer til særdeles god brug i det kommercielle arbejde. At institutionsopbygning og tætte myndighedsrelationer var centrale elementer i udviklings samarbejdet har vist sig at være et glimrende fundament i dagens Sydafrika, hvor det ofte kræver et solidt netværk og erfaring med myndighedssamarbejde for at få banet vejen for de danske virksomheder. Og myndighedssamarbejdet er netop et kerneelement i det økonomiske diplomati, der i stigende grad er i fokus for mange danske ambassader på vækstmarkederne.

Således er Danmark og ambassaden kommet langt i bevægelsen fra aid to trade i Sydafrika. De politiske prioriteter og profilerne på ambassaden er ændret. Man skal dog ikke gøre sig nogen illusioner: Ordrene til danske virksomheder kommer ikke ind, 'bare' fordi Danmark var et af de mest aktive lande i kampen mod apartheid. Sydafrika er et land i udvikling med egne globale aspirationer i kraft af G20- og BRICS-medlemskab og – måske på sigt – et permanent sæde i FN's Sikkerhedsråd.

Sydafrikanske beslutningstagere har ikke råd til at hænge fast i apartheid-tiden, og de giver ikke nødvendigvis særlig opmærksomhed til

gamle støtter – medmindre de er konkurrence-dygtige. I stedet beror den danske eksportsucces i Sydafrika i høj grad på efterspørgslen af danske virksomheders kompetencer i nøgle-sektorer, samt ambassadens myndighedskend-skab og pleje af et netværk, opbygget gennem

årtiers samarbejde og tilstedeværelse i landet. For danske ambassader er løbende tilpasninger og organisationsændringer dagens orden for kontinuerligt at kunne bistå skiftende danske interesser. Det stiller udfordrende krav til personale og ledelse. ■

Forvaltningskonferencen 2015

Hvordan skal du følge op og sørge for, at Vækstplan DK realiseres? Hvordan kan vi skabe et ledelsesrum for offentlige ledere? Hvordan vil fremtidens politikerbetjening se ud?

Hvis det er temaer, der berører dig, så sæt kryds i kalenderen til Forvaltningskonferencen 2015.

Gå ikke glip af debatten, når topledere fra det offentlige, politikere og ledende personer fra forsknings- og mediemiljøet giver deres bud på de iboende konsekvenser og dilemmaer, som de kommende reformer indebærer.

Vi glæder os til at se dig på det årlige forum, hvor du kan lytte, diskutere og mødes med ligesindede.

Se mere på djoef.dk/forvaltning

Deltag i debatten
om reformerne i
den offentlige
forvaltning

Dato: 5. februar 2015 kl. 9.30-16.30

Sted: Radisson Blu Scandinavia Hotel, København S

Pris: Ekskl. moms, medlemmer/ikke-medlemmer: 4.600/5.500 kr.

